

RYTY (43) *part praet pass pf i impf*

sg m N ryty (6). ◇ G ryt(e)go (2). ◇ D ryt(e)mu (1). ◇ A ryty (5), ryt(e)go (3). ◇ I ryt(e)m (1). ◇ f [N ryt(a).] ◇ A rytą (1). ◇ n G ryt(e)go (1). ◇ pl N m pers ryci (1). *subst* ryté (1). ◇ G rytych (6). ◇ D rytym (4). ◇ A *subst* ryté (8); -é (1), -(e) (7). ◇ I m ryt(e)mi (1). ◇ L rytych (2).

Sł stp s.v. ryc, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. ryc.

1. *impf* W funkcji właściwej: rzeźbiony, wykuwany; przen (2) :

Wyrażenie: »w sercu ryty« (2): Błogosław dużo pánu: iego obfité Dáry niech zázwdy będą w fercu twym ryté. *KochPs* 153, 59.

2. *pf* W funkcji przymiotnika (41) :

a. Wyrzeźbiony, wykonany z twardego materiału metodą kucia; *sculptilis Vulg, PolAnt, Cn; caelatus Vulg, Cn; sculptus HistAl; sculpturatus, scalptus Cn* (36) : białe [krzemienie] zalię nierichło fie ftarzeią ani każą z ktorich groby czynią rite *FalZioł* IV 58b; Pobrał pothym Krol Acház podftáwki rythe/ y vmywadło kthore ná wierzchu było *Leop* 4.Reg 16/17; *RejFig* Bb5v; MAlarz iechał do miáltá/ przedawác obrázy/ Vpuścił rytą głowę/ między złemi rázy. *RejZwierz* 122; Nie czyní łobie rytego bálwaná *BibRadz Deut* 5/8, *Ps* 105/38; á oni [*Hozjusz i Kromer*] łámi łobą Szłáchectwá fwego dowodzą/ y to nie Herbem w NoreMBERGU rytem/ ále rozumem oświeconem/ y też dzielnością fwą sławną przed Bogiem y przed ludźmi vkázuią. *OrzRozm* Q; *BudBib* 2.Par 33/7; *KochPs* 162; *KlonWor* 10.

ryty z czego (1): á ten gmach był poftáwion ná kołach przez czarnoklięthwo/ á od dwudzieftu Słoniow s kámienia ritych był wożon *HistAl* L7.

ryty na czym (1): v Pauzániego był woz ná mieczu ryty álbo na poźwzie. *BielKron* 123v.

W połączeniach szeregowych (2): [*Bóg nakazuje*:] Nietzyń łobie wízelkiey ryciny. [...] A iżebyś nierozumiał/ áby tylko rytych Obrázow Pan Bog zákázował/ przefto przydawa/ áni wízelkiego podobieńftwá/ to ieft żadnego wymyflonego Obrázu/ bądź málowanego/ bądź rytego/ bądź vlanego/ bądź łkámieniá vciółanego/ bądź zgliny vlepionego. *KrowObr* 110v, 110.

W przeciwstawieniu: »ryty ... żywy« (1): Dofić długo pátrzyli Bífkupi żydowfcy [...] ná Kryftufá Syná Bożego/ nie rytego álbo málowanego/ ále ná żywego/ á wżdy przedlie weń nie uwierzyli *KrowObr* 114.

W charakterystycznych połączeniach: *ryty(-a) bałwan* (3), *bog* (3), *chłop*, *głowa*, *grob*, *herb*, *kloc*, *podstawka*; z *kamienia ryty*.

Wyrażenia: »obraz ryty« = *posąg; sculptile Vulg, PolAnt* [szyk 10:9] (19): I cozá pożytek tzyni ryty Obras/ ktory wrył Szynycár/ y vlał rzemieflnik/ Obras fáłszywy *KrowObr* 111, 110v [2 r.], 111 [2 r.]; *Leop* Is 42/8, 17, *Dan* 11/8; Porąbam rythe obrázy twoie/ á flupy thwe wymieczę z pośrod ciebie/ iuz fie więcey klániác nie będzielz roboćie rąk twoich. *BibRadz Mich* 5/13[12], *Num* 33/52, *Iudic* 18/30, 31; y puścił [*Henryk Brunszwicki*] głos yż [*dziewka*] vmárlá/ poftáwízy ią ná inny zamek/ á obraz ryty ná iey mieyfce położono/ vbrano y w łkrzynię włożono/ [...] pochowano obraz rythy miálto człowieká/ z wielkimi nabożeńftwy *BielKron* 222, 32, 452v; *WujJud* 7; *BudBib Sap* 14/16; A íz ná tym mieyfcu gdzie te igrzyfká y gonitwy czyniono/ był ryty obraz Cefarzewey Eudoxyey:

wzięła to łobie zá krzywdę *SkarŻyw* 89; [*ReuchlinBartBydg* E6; *BielKron* 1551 5v; *BibRadz Deut* 27/15; *Leop* 1577 2.Reg 5/21 (*Linde s.v. ryć*)].

»ryte podobieństwo« = *posqg* (1): ábyści[e] fię nieomylili/ y łobie nieutzynili rytego podobieńtwa [*ne ... faciatis vobis sculptam similitudinem Vulg Deut* 4/16]/ albo Obras męłki/ álbo niewieści *KrowObr* 110v.

Szeregi: »ryty, (a(l)bo) lany (a. lity)« (2): Bogowie ryći/ Bogowie lani/ Bááłowie/ Áłthárotowie głufzy Bogowie/ łlepi Bogowie/ niemi Bogowie Obłuda ludzka/ [...] Otołz małz/ iáko ie [*obrazy*] Duch Święty zowie. *KrowObr* 110; Przekłęty tżłowiek ktory tżyni ryty álbo lity Obras [*sculptile et conflatile Vulg Deut* 27/15] obrzydzenie Pańłkie *KrowObr* 111; [*BibRadz Deut* 27/15].

»(i) ryty albo (i) malowany« (3): *KrowObr* 112v, 114; toć tedy zgrzełzył Sálomon/ ktory w onym łławnym Kośćciele ták wiele obrázow y rytych y máłowánych nádźiáłác kazał: iáko dwánaście Lewkow ná Stolcu łwym/ woły pod oną káđzią laną: y Lwy/ y Woły/ y Cherubiny ná odźiemkach łłupow miedźiánych. etć. *WujJud* 47. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»ryty i ([abo]) rzazany« (1): táł [w kraju *Sagres*] ci ľudźie mieli ryte y rzázáne obrázy modłow łwoich/ á niźli ktory łnich iadł álbo pił/ dał pierwey obrałkowi łwoiemu ieść. *BielKron* 452v; [*Ryty* albo rzazany obrass *sculptile ReuchlinBartBydg* E6].

b. *Ozdobiony wyrytym ornamentem* (5) : Obrálem téż z żołędziem kiiiec gránowity: Kulę w rękę/ hárkábuz z prochowicą ryty. *WyprPl* Bv; [*SienHerb* 587b; *InwMieszcz* 1592 nr 288].

W przeciwstawieniu: »gładki ... ryty« (1): [*wszyscy gotowali ubiory*] Táłke Senatorowie/ y wżyłcy Rycerze/ Iedni łzáty przeważne/ á drudzy páńcerze. [...] Ci Perłkimi háłłalsy drudzy áxámity/ Ná tym [*pancerz*] gładki ná onym wzorzyłty y ryty. *StryjWjaz* Bv.

Wyrażenie: »kamień ryty« (3): potym vkazał łáńcuch s kołci łłoniowey łpráwiony/ [...] potym łiedm kámieni miłternie rytych [*septem lapides sculptos*] *HistAl* A3; [*przyoblółł Pan Aarona szatą świętą*] Robotą tkáną iedwabiu czerwonego/ y kámieñmi drogiemi/ ná kłztałł łygnętow rytemi [*sculpturis signaculi, in ligatura auri opere lapidarii*]/ y robotą złotniczą w złoto ofáđzonemi *BibRadz Eccli* 45/12[13]; Bęđąc tedy narodem Bożym; nie mamy rozumieć/ áby złotu ábo łrebru ábo kámieniowi miłternie rytemu [*lapidi, sculpturae artis*]/ ábo wymyłłowi człowieczemu bołtowo miáło być podobne. *WujNT Act* 17/29.

Szereg: »wzorzysty i ryty« (1): *StryjWjaz* Bv cf *W przeciwstawieniu*.

Synonimy: 2. rzezany, uciosany.

Cf NIERYTY, **RYĆ**